

В. Плавшуда,

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

Вступ. Принципи публічного адміністрування інфраструктури України набувають особливої актуальності в умовах сучасних викликів, зокрема повномасштабної російської агресії, необхідності інтеграції до євроатлантичного простору та масштабної відбудови зруйнованих об'єктів критичної інфраструктури. Вони є основоположними засадами ефективного публічного адміністрування, що передбачає модернізацію підходів, гармонізацію нормативно-правового регулювання із європейськими стандартами, впровадження сучасних цифрових рішень і розвиток державно-приватного партнерства. У цьому контексті основоположні засади публічного адміністрування інфраструктури стають визначальним чинником для забезпечення її ефективного функціонування.

Важливим аспектом є адаптація системи публічного адміністрування інфраструктури до стандартів ЄС та НАТО, що передбачає підвищення транспарентності, посилення безпечових заходів та оптимізацію ресурсного забезпечення. В умовах воєнного стану нагальними є питання оперативного ухвалення адміністративної діяльності, координації між секторами безпеки, оборони та інфраструктури, а також забезпечення безперервного функціонування критичних об'єктів. Основоположні засади публічного адміністрування інфраструктурної сфери мають враховувати як поточні виклики, так і довгострокові стратегічні завдання, що сприятимуть зміцненню стійкості інфраструктури.

Принципи правового регулювання інфраструктури мають фундаментальне значення для забезпечення її ефективного функціонування, розвитку та відповідності міжнародним стандартам. Вони становлять загальні засади, які визначають правові підходи до адміністрування інфраструктури, регулюють взаємовідносини між державними органами, суб'єктами господарювання та громадянами, а також формують правові механізми реалізації державної політики у цій сфері. За своєю природою принципи правового регулювання інфраструктури можуть бути загальноправовими, що відображають основні положення та напрямки розвитку інфраструктури відповідно до конституційних норм та міжнародно-правових стандартів. Вони також можуть мати галузевий характер, визначаючи специфіку регулювання інфраструктури у конкретних сферах, таких як транспорт, енергетика чи житлово-комунальне господарство. Крім того, існують інституційні принципи, які окреслюють механізми адміністрування, координації, нагляду та контролю за функціонуванням інфраструктурних об'єктів [1].

Післявоєнне відновлення України потребує комплексного підходу до розбудови інфраструктурних об'єктів, що передбачає ефективне використання міжнародної фінансової допомоги, реалізацію стратегічних партнерських програм та залучення новітніх адміністративних технологій. Відбудова транспортної, енергетичної, телеко-

мунікаційної та житлово-комунальної інфраструктури є одним із ключових завдань публічного адміністрування, що вимагає науково обґрунтованих підходів. Основоволожні засади ефективного адміністрування інфраструктурних процесів мають враховувати міжнародний досвід, сучасні виклики та принципи стійкого розвитку.

Таким чином, науковий аналіз принципів публічного адміністрування інфраструктури України є важливим для формування ефективної адміністративної моделі, що забезпечить стійкість інфраструктури до зовнішніх загроз, її відповідність міжнародним стандартам та сприятиме зміцненню національної безпеки та економічного розвитку. Врахування основоположних засад публічного адміністрування дозволить підвищити ефективність інфраструктурних реформ, сприяти інтеграції України в європейський простір та забезпечити довгострокову стійкість критичних об'єктів.

Огляд останніх досліджень.

До проблеми публічного адміністрування інфраструктури в Україні звертали свою увагу вчені В. Авраменко, А. Берлач, О. Буханевич, В. Галунько, О. Гапонов, Д. Котелевець, В. Курило, О. Лагоднюк, Б. Логвиненко, А. Магомедов, В. Пархета, О. Петришин, Н. Пігуль, М. Погорецький, О. Романюк, О. Савченко, О. Ситников, В. Стеценко, М. Сусак, М. Цвік, П. Черняга, В. Фелик. та ін. Проте аналізовані нами проблеми не розглядалися ними в умовах воєнного стану комплексно. Зазначені та інші вчені зосереджує свою увагу на більш загальних теоретичних стосовно адміністративного права та спеціальних викликах щодо окремих галузей та сфер публічного адміністрування інфраструктури. Отже, тема статті є актуальною.

Виклад основних положень.

У енциклопедичних словниках з нашою поправкою на гуманітарний сенс категорія «принцип» трактується як фундаментальне вихідне поло-

ження, що визначає сутність певного явища, систему поглядів або спосіб організації діяльності. Принцип це вихідне положення науки або теорії, що є основоположною засадою, що визначає зміст і спрямованість певної наукової системи, ідеології або концепції. Це вихідне положення може слугувати орієнтиром для формування методологічного підходу в дослідженнях та аналізі. Така засада також може бути визначена як фундаментальний закон точної науки, що слугує основою для формулювання законів природи [2].

В загальному змісті інфраструктура поділяється на виробничу (стратегічно важливі транспортні мережі, сучасний зв'язок та надійне енергетичне забезпечення), соціальну (доступна освіта, якісна охорона здоров'я, культура та спорт), міську (комунальні послуги, зручний громадський транспорт, комфортні рекреаційні зони), адміністративну (державне та муніципальне управління), критичну (енергетика, транспорт, військова інфраструктура) та цивільну (житлові будинки, школи, лікарні, громадські установи) [3].

Інфраструктура є невід'ємною складовою соціально-економічного розвитку, забезпечуючи ефективне функціонування різних сфер суспільства та господарювання. Вона охоплює комплекс взаємопов'язаних елементів, які виконують обслуговуючу та забезпечувальну функцію, створюючи умови для стабільного розвитку економіки, державного управління та соціальної сфери. Її розвиток базується на ключових принципах, що визначають ефективність, доступність, технологічність і стійкість інфраструктурних об'єктів. Зокрема, важливими є принципи системності, безперервності, економічної ефективності та правової визначеності, які гарантують узгоджене функціонування всіх елементів інфраструктури відповідно до законодавчих норм і суспільних потреб. Інші принципи,

такі як доступність, адаптивність та міжнародне співробітництво, сприяють розвитку інфраструктури з урахуванням сучасних викликів, інноваційних технологій і глобальних стандартів [4].

Теорія права доводить що, принципи права мають юридичну природу, оскільки вони визначають основні вихідні положення правової системи та відображають сутність і спрямованість правового регулювання. Вони є загальними вимогами, які формують основу правопорядку та забезпечують єдність і стабільність правової системи. Принципи можуть бути прямо закріплені в законодавчих актах або впливати із загального змісту правових норм. Вони відіграють провідну роль у правотворчості та правозастосуванні, забезпечуючи відповідність законодавства і судової практики основоположним ідеям справедливості, свободи та рівності [5, с. 196–200].

Інфраструктура є ключовим елементом стабільного соціально-економічного розвитку будь-якої країни чи галузі, оскільки забезпечує зв'язок між різними сферами суспільного життя та господарювання. Вона включає комплекс об'єктів, систем і процесів, що створюють основу для ефективного функціонування ринку, публічного адміністрування, громадського життя та інших напрямів діяльності. Формування та розвиток інфраструктури ґрунтується на певних принципах, які визначають її стійкість, ефективність, адаптивність та відповідність потребам суспільства [6].

Загальнолюдські принципи права є результатом розвитку цивілізації та взаємодії різних суспільств, що сприяють формуванню універсальних правових стандартів. Вони виражаються в міжнародно-правових документах і відображають досягнутий рівень політичного, економічного, соціального та морального розвитку людства. Загальнолюдські принципи включають єдність прав і обов'язків,

гарантованість прав і свобод громадян, верховенство права, відповідальність за вину, поєднання стабільності та динамізму правової системи. Загальні принципи права, які мають універсальний характер, застосовуються в усіх галузях права незалежно від специфіки регульованих відносин. Вони включають принципи законності, рівності перед законом, правової визначеності, доступності правосуддя, обов'язковості судових рішень, незалежності суддів, змагальності сторін та інших основоположних положень, що формують правову систему [5, с. 200–206].

Теорія адміністративного права розкривається що, принципи адміністративного права є загальними засадами, які визначають зміст і напрямки діяльності суб'єктів публічного адміністрування з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів приватних осіб, а також ефективного функціонування громадянського суспільства та держави. Одним із ключових принципів є верховенство права, закріплене в Конституції України, яке охоплює такі фундаментальні складові, як законність, рівність перед законом, заборону дискримінації, доступ до правосуддя та запобігання зловживанням владними повноваженнями. Цей принцип вимагає, щоб усі рішення та дії суб'єктів публічної адміністрації відповідали правовим нормам найвищого рівня, сприяючи захисту прав людини та підтриманню правопорядку. Принципи належного врядування визначають якісні стандарти здійснення публічного адміністрування, спрямовані на підвищення його ефективності, прозорості та підзвітності [7, с. 89–106].

Виходячи з таких теоретичних позицій а також предмету нашого науково аналізу можна узагальнити що, верховенство права є основним принципом публічного адміністрування інфраструктури, що вимагає дотримання Конституції України та законодавства. Цей принцип передбачає,

що всі рішення, пов'язані з публічним адмініструванням інфраструктури, мають ґрунтуватися на правових нормах, забезпечуючи законність, рівність перед законом та запобігання зловживанням владними повноваженнями. Дотримання правових норм під час розподілу ресурсів, експлуатації та модернізації інфраструктурних об'єктів є обов'язковим для забезпечення захисту прав громадян та інтересів держави. Принципи належного врядування визначають якісні стандарти публічного адміністрування інфраструктури, спрямовані на забезпечення ефективності, прозорості та підзвітності. Забезпечення прав і свобод громадян є основним орієнтиром у процесі публічного адміністрування інфраструктури, що передбачає гарантії доступу до якісних послуг. Цей принцип вимагає, щоб інфраструктурні проекти сприяли покращенню якості життя людей, забезпечуючи доступ до транспорту, зв'язку, енергетики, охорони здоров'я та освіти. Врахування потреб усіх верств населення, включаючи маломобільні групи, є обов'язковим елементом цього принципу.

Системність та інтеграція як принципи публічного адміністрування інфраструктури забезпечують комплексний підхід до її розвитку. Це передбачає координацію дій між різними рівнями влади та галузевими відомствами, а також врахування взаємозв'язків між різними видами інфраструктури. Такий підхід дозволяє забезпечити гармонійний розвиток усіх елементів інфраструктури. Інноваційність як принцип публічного адміністрування інфраструктури спрямований на впровадження сучасних технологій для підвищення її ефективності. Це включає використання цифрових платформ, «розумних» технологій та інших інновацій, що дозволяють оптимізувати процеси публічного адміністрування інфраструктури.

В юридичній літературі існують певні підходи до розкриття принци-

пів правового регулювання інфраструктури М. Сусак доводить, що вони забезпечують чіткість, передбачуваність та стабільність правових норм, що регулюють інфраструктурні процеси, унеможливаючи правову невизначеність та суперечності в законодавстві. Принцип правової визначеності гарантує юридичну передбачуваність та сталість нормативних актів. Принцип ефективності правового регулювання передбачає створення нормативно-правової бази, яка сприяє оперативному та результативному адмініструванню інфраструктурних об'єктів, мінімізації бюрократичних перешкод і забезпеченню економічної доцільності правових механізмів [1].

П. Черняга, О. Лагоднюк та О. Романюк відносять до загальних принципів розвитку інфраструктури засади системності, які передбачають цілісний підхід до її формування як єдиної взаємопов'язаної системи, а також принцип доступності, що гарантує рівний доступ до інфраструктурних послуг незалежно від соціального статусу, географічного розташування чи фінансових можливостей [6]. Екологічна безпека також є важливою складовою розвитку інфраструктури, оскільки передбачає врахування екологічних факторів у її створенні та експлуатації, спрямоване на збереження довкілля та раціональне використання природних ресурсів [4].

Принцип економічної ефективності забезпечує збалансований розподіл фінансових ресурсів, інвестицій та витрат з урахуванням довгострокових економічних вигод. Водночас, принцип правової визначеності регламентує необхідність функціонування інфраструктурних систем відповідно до чинного законодавства, що гарантує правову захищеність учасників ринку та користувачів інфраструктурних послуг [6]. М. Погорецький доводить, що формування ефективної інфраструктури аграрного ринку ґрунту-

ється на дотриманні низки принципів, які визначають її стійкість, адаптивність та відповідність сучасним економічним умовам. Принцип економічної самостійності передбачає, що елементи інфраструктури аграрного ринку мають можливість самостійно планувати господарську діяльність, розпоряджатися доходами та майном, що сприяє їх ефективному функціонуванню [8].

Принцип безпеки та захисту критичної інфраструктури визначає правові механізми забезпечення безпеки інфраструктурних об'єктів, включаючи їхній захист від кіберзагроз, терористичних атак та природних катастроф. Гнучкість правового регулювання закладена в принципі адаптивності, який передбачає швидке реагування нормативно-правової системи на зміни соціально-економічних, екологічних та безпекових викликів, а також створення ефективних механізмів кризового адміністрування [1].

Принцип географічної доступності передбачає розміщення елементів інфраструктури аграрного ринку у безпосередній близькості до виробничих центрів, що мінімізує витрати на транспортування, зберігання та реалізацію продукції. Принцип демографічної доцільності спрямований на розвиток інфраструктури у регіонах із високою щільністю населення, що дозволяє забезпечити її ефективне використання та підвищення ринкового попиту. Принцип законності визначає необхідність дотримання всіх чинних законодавчих норм та правил при створенні та розвитку інфраструктури аграрного ринку, що сприяє зниженню рівня тіньової економіки та підвищенню фінансової стабільності [8].

Отже, доктринальні підходи інших вчених дають можливість узагальнити наступні принципи публічного адміністрування інфраструктури:

– вони ґрунтуються на загальних засадах правового регулювання, які забезпечують її ефективне функціо-

нування, стабільність та відповідність сучасним викликам;

– принцип правової визначеності гарантує чіткість, передбачуваність та сталість правових норм, що регулюють інфраструктурні процеси, унеможливаючи правову невизначеність та суперечності, ефективності передбачає створення нормативно-правової бази, яка сприяє оперативному та результативному адмініструванню інфраструктурних об'єктів, мінімізуючи бюрократичні перешкоди та забезпечуючи економічну доцільність;

– принцип доступності та інклюзивності забезпечує рівний доступ громадян до інфраструктурних послуг незалежно від соціального статусу, місця проживання чи фізичних можливостей, що включає правове забезпечення безбар'єрності та соціальної інтеграції, системності визначає цілісний підхід до формування інфраструктури як єдиної взаємопов'язаної системи, тоді як принцип стійкості та безперервності функціонування забезпечує стабільну роботу інфраструктурних об'єктів навіть у кризових ситуаціях.

Звертаючись до чинного законодавства адміністративно-правового регулювання окремих галузей інфраструктури, слід зазначити, що це значний обсяг засад, закріплених нормами права. Зокрема, в Законі України «Про автомобільні дороги» засади охоплюють такі основні аспекти: безперервність та безпека експлуатації, щодо утримання автомобільних доріг загального користування здійснюється на основі довгострокових договорів із забезпеченням відповідності нормативним вимогам, що гарантує їхню стабільну та безпечну експлуатацію; пріоритетність розвитку дорожньої інфраструктури, оскільки збереження та розширення мережі автомобільних доріг є стратегічно важливим завданням держави, що визначає необхідність системного підходу до їхнього фінансу-

вання, модернізації та будівництва; залучення інвестицій та інноваційні підходи, стосовно підвищення ефективності будівництва та реконструкції автомобільних доріг можуть використовуватися міжнародні стандарти, зокрема контрактні моделі FIDIC, що сприяють впровадженню сучасних технологій та механізмів фінансування; державне регулювання та стандартизація, оскільки діяльність у сфері будівництва, реконструкції та утримання автомобільних доріг регламентується законодавчими актами, нормами та стандартами, які встановлюють вимоги до якості, безпеки та експлуатаційного стану доріг [9].

Висновки. Отже, принципи публічного адміністрування інфраструктури в Україні це основоположні засади адміністративної діяльності загальних та спеціальних адміністративних послуг щодо забезпечення прав та законних інтересів споживачів інфраструктурних послуг та забезпечення публічного інтересу суспільства і держави у галузях інфраструктури шляхом здійснення розпорядчої та виконавчої діяльності.

Виявлено та узагальнено принципи публічного адміністрування інфраструктури в Україні, які є фундаментальними засадами адміністративної діяльності, спрямованої на забезпечення прав та законних інтересів споживачів інфраструктурних послуг, а також публічного інтересу суспільства і держави. Ці засади ґрунтуються на загальних нормах правового регулювання, що забезпечують ефективне функціонування, стабільність та відповідність сучасним викликам. Серед них ключове значення має верховенство права, яке вимагає дотримання Конституції України та законодавства, забезпечуючи законність, рівність перед законом та запобігання зловживанням владними повноваженнями. Правова визначеність гарантує чіткість, передбачуваність та

сталість правових норм, що регулюють інфраструктурні процеси, унеможливаючи правову невизначеність та суперечності. Ефективність передбачає створення нормативно-правової бази, яка сприяє оперативному та результативному адмініструванню інфраструктурних об'єктів, мінімізуючи бюрократичні перешкоди та забезпечуючи економічну доцільність. Доступність та інклюзивність забезпечують рівний доступ громадян до інфраструктурних послуг незалежно від соціального статусу, місця проживання чи фізичних можливостей, що включає правове забезпечення безбар'єрності та соціальної інтеграції. Системність визначає цілісний підхід до формування інфраструктури як єдиної взаємопов'язаної системи, тоді як стійкість та безперервність функціонування забезпечують стабільну роботу інфраструктурних об'єктів навіть у кризових ситуаціях. Екологічна безпека передбачає врахування екологічних факторів у створенні та експлуатації інфраструктури, спрямоване на збереження довкілля та раціональне використання природних ресурсів. Технологічна інноваційність спрямована на впровадження сучасних цифрових рішень та автоматизованих систем, що підвищує ефективність управління інфраструктурою. Фінансова стійкість забезпечує стабільність фінансування інфраструктурних проєктів, залучення інвестицій та ефективний розподіл бюджетних коштів. Державно-приватне партнерство передбачає взаємодію між державними структурами та приватним сектором у фінансуванні, будівництві та управлінні інфраструктурними об'єктами, що сприяє ефективному використанню ресурсів. Безпека та захист критичної інфраструктури визначають правові механізми забезпечення її захисту від кіберзагроз, терористичних атак та природних катастроф.

Координація та багаторівневе адміністрування забезпечують узгодженість дій між органами державної влади, місцевого самоврядування та міжнародними інституціями, що формує комплексний підхід до адміністрування інфраструктури. Ці засади, узагальнені на основі доктринальних підходів вчених, формують ефективну систему правового регулювання, спрямовану на забезпечення стабільності, ефективності та відповідності міжнародним стандартам. Вони враховують соціальні, економічні, екологічні та технологічні аспекти, що робить їх невід'ємною частиною сучасного розвитку інфраструктури в Україні.

Ключові слова: адміністративний орган, безпека та захист критичної інфраструктури, верховенство права, доступність та інклюзивність, державно-приватне партнерство, екологічна безпека, ефективність, забезпечення прав та законних інтересів, координація та багаторівневе адміністрування, правова визначеність, правове регулювання, публічне адміністрування інфраструктури, системність, стабільність, технологічна інноваційність, фінансова стійкість.

Plavshuda V. Principles of public administration of infrastructure in Ukraine

The principles of public administration of infrastructure in Ukraine have been identified and summarized as fundamental foundations of administrative activity aimed at ensuring the rights and legitimate interests of consumers of infrastructure services, as well as the public interest of society and the state. These principles are based on general norms of legal regulation that ensure effective functioning, stability, and compliance with modern challenges. Among them, the rule of law holds key importance, requiring adherence to the Constitution of Ukraine and legislation, ensuring legality, equa-

lity before the law, and preventing abuse of power. Legal certainty guarantees clarity, predictability, and stability of legal norms regulating infrastructure processes, eliminating legal ambiguity and contradictions. Efficiency involves the creation of a regulatory framework that promotes prompt and effective administration of infrastructure facilities, minimizing bureaucratic obstacles and ensuring economic feasibility. Accessibility and inclusiveness ensure equal access of citizens to infrastructure services regardless of social status, place of residence, or physical abilities, including legal provisions for barrier-free access and social integration. Systematicity defines an integrated approach to forming infrastructure as a unified interconnected system, while stability and continuity of functioning ensure the stable operation of infrastructure facilities even in crisis situations. Environmental safety involves considering ecological factors in the creation and operation of infrastructure, aimed at preserving the environment and rational use of natural resources. Technological innovation focuses on the implementation of modern digital solutions and automated systems, enhancing the efficiency of infrastructure management. Financial stability ensures the stability of financing infrastructure projects, attracting investments, and the effective allocation of budgetary funds. Public-private partnership involves collaboration between state structures and the private sector in financing, construction, and management of infrastructure facilities, promoting efficient resource utilization. Security and protection of critical infrastructure define legal mechanisms for safeguarding it against cyber threats, terrorist attacks, and natural disasters. Coordination and multi-level administration ensure coherence of actions between state authorities, local governments, and

international institutions, forming a comprehensive approach to infrastructure administration. These principles, summarized based on doctrinal approaches of scholars, form an effective system of legal regulation aimed at ensuring stability, efficiency, and compliance with international standards. They consider social, economic, environmental, and technological aspects, making them an integral part of the modern development of infrastructure in Ukraine.

Key words: accessibility and inclusiveness, administrative body, coordination and multi-level administration, efficiency, ensuring rights and legitimate interests, environmental safety, financial stability, legal certainty, legal regulation, public administration of infrastructure, public-private partnership, rule of law, security and protection of critical infrastructure, stability, systematicity, technological innovation.

Література:

1. Сусак М. С. Принципи ефективного функціонування інфраструктури населеного пункту. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 4. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/39221527>
2. Принцип. Словник української мови. 2024. URL: <https://surl.li/hmdxld>

3. Що таке інфраструктура: чим цивільна відрізняється від критичної. Факти ICTV. 2022. URL: <https://surl.li/sfwlva>

4. Пігуль Н. Г. Сутність і значення соціальної інфраструктури. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. № 2 (58). 2013. URL: <http://journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/viewFile/678/749>

5. Загальна теорія держави і права: підручник / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.

6. Черняга П.Г., Лагоднюк О., Романюк О. Принципи формування інфраструктури геопросторових даних для забезпечення сталого розвитку туризму. Національний університет «Львівська політехніка», 2010. URL: <https://surl.li/tlrllr>

7. Галуцько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.

8. Погорецький М. О. Основні умови та принципи формування інфраструктури аграрного ринку. Агросвіт, № 18, 2013. С. 46-50.

9. Про автомобільні дороги: Закон України від 8 вересня 2005 року № 2862-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 51. ст. 556

